

Inhoud

Officiersrangen	8
Voorwoord en verantwoording	9
1. Dennis	13
2. Zoon van de bakker	29
3. Cadettentijd	45
4. Officieren spieken niet	60
5. Een zorgeloos bestaan?	72
6. Vanaf nu gaat het anders	90
7. De les van Libanon	98
8. Een deserteur in de compagnie	112
9. De gouden zon	124
10. Het belang van een rang	137
11. Wij en zij van de landmacht	147
12. De spelregels van Van Uhm	162
13. Al vroeg in het vizier	183
14. À Paris	205
15. Een slimme manoeuvre	217
16. De nulmeting	228
17. Geen vuist op tafel	250
18. Doorgaan met waar je in gelooft	272
19. Ik koos het wapen	283
20. Altijd een uitwedstrijd	296
21. Grijs en witte muizen	312
22. Een betere wereld maak je samen	333
Dankwoord	349

Officiersrangen

cadet (1e jaar KMA)
cadet korporaal (2e jaar KMA)
cadet sergeant (3e jaar KMA)
cadet vaandrig (4e jaar KMA)
2e luitenant
1e luitenant
kapitein
majoor
luitenant-kolonel (overste)
kolonel
brigadegeneraal (*)
generaal-majoor (**)
luitenant-generaal (***)
generaal (****)

Eenheden

groep (10)
peloton (30-40)
compagnie (150-180)
bataljon (500-1000)
brigade (2500-3500)
divisie (30 000-40 000)
legerkorps (150 000)

Staffuncties

batajon & brigade (s)
divisie & legerkorps (G)
s1/G1 personeel
s2/G2 veiligheid en inlichtingen
s3/G3 operatiën en opleidingen
s4/G4 logistiek
s5/G5 plannen

Voorwoord en verantwoording

Versillende uitgevers hebben mij door de jaren heen benaderd met de vraag of ik een boek wilde schrijven over mijn leven als militair. Mijn reactie was simpel: ‘Niet zolang ik in functie ben.’ Zo, daar was ik vanaf!

Vlak voordat ik met functioneel leeftijdsontslag ging, kwam Atlas Contact nogmaals met de vraag of ik een boek wilde schrijven. Mijn eerste antwoord voldeed niet langer, dus werd ik gedwongen om er dieper over na te denken en erover te spreken met mijn gezin. We wisten dat in een dergelijk boek in elk geval één indringend hoofdstuk niet zou kunnen ontbreken: een hoofdstuk over mijn zoon Dennis.

Het leven van ons gezin – mijn vrouw Inge, onze dochter Lotje, Dennis’ partner Lieneke en ik – veranderde van de ene op de andere dag toen Dennis op 18 april 2008 sneuvelde in Afghanistan. Vaak kreeg ik de vraag waarom ik mijn werk als Commandant der Strijdkrachten heb voortgezet en hoe ik dat heb volgehouden. Het antwoord op deze vragen leest u in dit boek.

We beseffen dat wij niet de enigen zijn die zo worden getroffen in hun leven. Ik kan alleen maar hopen dat dit boek anderen tot steun zal zijn bij het zoeken naar de zware en moeilijke weg vooruit en bij het dragen van een groot verlies.

Ik kan nog twee redenen bedenken waarom ik mijn levensverhaal wil vertellen. Ten eerste wil ik mensen laten zien dat er kansen zijn in het leven. Kansen die je kunt grijpen en misschien ook wel

zelf kunt scheppen. Daar heb je inzet en doorzettingsvermogen voor nodig – en een beetje geluk. Met mijn verhaal, hoe ik opgroeide als bakkerszoon in een arbeiderswijk in Nijmegen-Oost en uiteindelijk de hoogste militair van Nederland werd, hoop ik mensen te inspireren.

Ten tweede wil ik laten zien dat de krijgsmacht een geweldige (dus niet zoals de vooroordelen zeggen, gewelddadige) organisatie is. Militairen zijn normale mensen die bereid zijn om samen abnormale dingen te doen om de wereld een klein beetje beter te maken. Vele militairen hebben mij hun vertrouwen gegeven en ik mocht hun leidinggeven. Daar ben ik trots op en dankbaar voor, en dat wil ik best uitdragen.

Als officier ben ik gevormd met de rol van de krijgsmacht in onze democratie. Kort samengevat doen militairen wat de democratisch gekozen regering van hen vraagt.

De krijgsmacht is betrouwbaar en apolitek, ongeacht persoonlijke voorkeur. Dit geldt des te meer voor de hoogste militair, die immers een voorbeeldfunctie voor zijn mensen heeft, in hoge mate zichtbaar is in de samenleving en rechtstreeks verantwoording aflegt aan de politieke leiding. Mocht u in dit boek op zoek gaan naar politieke nieuwtjes, openbaringen of controversiële opvattingen, dan hebt u mij en dit boek verkeerd ingeschat. Door wie ik ben, kan ik alleen een verhaal vertellen waarin zulke zaken niet voorkomen.

Het verhaal in dit boek is opgetekend uit mijn eigen herinnering en aangevuld met herinneringen van anderen. Kunnen de vele jaren die zijn verstreken sinds sommige gebeurtenissen hebben plaatsgehad het verhaal hebben gekleurd? Ja, dat kan. Mijn geheugen is immers niet onfeilbaar. Ik vertel u echter naar eer en geweten over mijn leven zoals ik dat heb beleefd.

Een van mijn beste maten van het eerste uur op de Koninklijke

Voorwoord en verantwoording

Militaire Academie (КМА) heeft een boek geschreven. Ik dacht dat hij echt goed kon schrijven, in elk geval beter dan ik, maar zijn manuscript ligt nog altijd op de plank. Ambtelijke stukken schrijven heb ik in mijn carrière wel geleerd. Maar een boek schrijven is een ander vak, het vergt andere kwaliteiten. Dus toen het besluit was genomen om een boek te maken, heb ik het militaire planproces dat voor vele situaties te gebruiken is ingezet om een auteur te zoeken. Sander Koenen kwam uit deze analyse als beste keus tevoorschijn. Tussen ons bleek een prima chemie te zijn, die ook ruimte liet voor onderlinge scherpte en kritiek. Ik ben Sander zeer dankbaar dat hij deze uitdaging samen met mij is aangegaan.

Mijn gezin en ik hebben de afgelopen jaren geleerd dat het beslissen niet altijd voordelen heeft om een bekende Nederlander te zijn. Dit boek kan opnieuw aandacht naar ons, en in elk geval naar mij laten uitgaan. Daarbij worden we weer extra geconfronteerd met dat indringende hoofdstuk uit ons leven. Toch zijn we van mening dat de argumenten voor een boek zwaarder wegen dan de argumenten tegen. Ik ben mijn gezin dan ook veel dank verschuldigd, niet alleen voor hun steun bij het tot stand komen van dit boek, maar vooral voor de steun die ik van hen heb gekregen tijdens mijn leven in uniform.

Peter van Uhm
Nijmegen, oktober 2014

Hoofdstuk 1 – Dennis

Vrijdag 18 april 2008 had een mooie dag moeten worden. Bijna net zo mooi als de dag ervoor, toen Peter van Uhm geïnstalleerd werd als de nieuwe Commandant der Strijdkrachten. Voor het eerst in de geschiedenis was de commando-overdracht op het Binnenhof in Den Haag gehouden, met veel militair ceremonieel, marsmuziek en mooie woorden van de scheidend CDS Dick Berlijn, die zich geen betere commandant voor de Nederlandse krijgsmacht kon bedenken dan ‘troepenman’ Peter van Uhm. Maar vrijdag 18 april, de eerste werkdag van de nieuwe commandant, werd geen mooie dag. Het werd de zwartste dag uit zijn leven.

Niemand wist hoe laat Peter naar zijn werk zou komen. In Utrecht, waar hij drie jaar had gediend als commandant van de landstrijdkrachten, kenden mensen zijn gewoonten. Ze wisten precies welke ingang hij nam, welke route naar zijn bureau. Maar hier op het ministerie van Defensie aan het Plein in Den Haag was alles nog mogelijk. Hij kon door de voordeur komen en meteen het kantoor van de Secretaris-Generaal passeren. In dat geval moest Ton Annink hem het slechte nieuws vertellen. Zou Peter rechtstreeks naar de ochtendbriefing gaan, dan was Lex Oostendorp, directeur Operatiën, met die taak belast. Maar het werd de achteringang – via de trap naar boven en daarna rechtsaf door de gang naar zijn eigen kantoor. In de deuropening stond plaatsvervangend Commandant der Strijdkrachten Freek Meulman, met

lood in zijn schoenen: ‘Peter, ga even zitten,’ zei hij. ‘We moeten praten.’

Meulman vertelde, met de beperkte informatie waar hij op dat moment over beschikte, wat zich een paar uur eerder in Afghanistan had afgespeeld: eenheid 2.4 van de Bravo-compagnie reed na een succesvolle meerdaagse patrouille in de provincie Uruzgan terug naar Kamp Holland, de thuisbasis van de Nederlandse militairen. Het konvooi was de poort tot twaalf kilometer genaderd toen een van de gepantserde voertuigen plots de lucht in vloog. Een bermbom. Het resultaat van de aanslag: twee militairen zwaar gewond en twee doden. De gesneuvelden waren soldaat der eerste klasse Mark Schouwink en eerste luitenant Dennis van Uhm, de zoon van de nieuwe CDS.

‘Vergeet het maar,’ zei Peter tegen zijn plaatsvervanger. ‘Zo kan het niet gegaan zijn. Of het is mijn zoon niet, of het is een andere auto die geraakt is. Zoek uit wat er gebeurd is en kom pas bij me terug als je het weet, want met dit verhaal ga ik niet naar mijn vrouw.’ Meulman had Peters reactie aangezien voor ontkenningsgedrag, de logische eerste fase van rouwverwerking. Het kan niet waar zijn, dit kan mij niet overkomen; dat is wat mensen ongewild denken wanneer ze geconfronteerd worden met het verlies van een dierbare. Maar Peter wist heel zeker dat het verhaal niet klopte. Meer dan eens had hij met zijn zoon gesproken over de beste manier om een peloton te leiden. Niet van onder uit een pantservoertuig, zoveel was zeker. Dat biedt te weinig overzicht over de situatie en geeft moeilijkheden in de communicatie met de troepen. Als pelotonscommandant had Peter nooit een bevel gegeven van onder uit een pantserbak, en de kans dat zijn zoon dat wél zou doen was verwaarloosbaar klein.

Hoe meer informatie uit Afghanistan het operatiecentrum in Den Haag bereikte, hoe meer het erop leek dat Peter gelijk zou krijgen. Na twintig lange minuten stond Meulman opnieuw in

Hoofdstuk 1 – Dennis

de deuropening: ‘Peter, je had gelijk. Het was geen pantserwagen, maar het was wel je zoon.’

‘Ben je iets vergeten?’ Inge had haar man een uur geleden zien vertrekken naar zijn werk en niet verwacht dat ze hem nog zou treffen in het officiershotel waar ze de nacht na de commando-overdracht samen hadden doorgebracht. Ze zag meteen dat het mis was. Peter haalde diep adem en vertelde wat zijn plaatsvervanger hem een halfuur eerder had meegedeeld: dat hun zoon was gesneuveld in de missie die hij sinds vandaag leidde.

‘We hebben alleen maar gehuild. Er schoot van alles door mijn hoofd. Wat als ik geen militair was geweest – zou hij dan in dienst zijn gegaan? Ik denk het niet. Wat als ik niet elke week zo enthousiast was thuisgekomen van mijn werk – zou hij dan voor de landmacht hebben gekozen? Ik denk het niet. En als dit de feiten zijn, is het dan potverdomme niet mijn schuld dat hij dood is? Rationeel begrijp ik dat deze gedachten volslagen onzin zijn, maar dat neemt het gevoel niet weg. Het is zelfs nog wranger. Ik was baas van de landmacht toen we plannen maakten om de eenheden naar Uruzgan uit te zenden. In het oorspronkelijke plan viel de luchtmobiele eenheid van Dennis buiten de boot. Maar Dennis moest en zou na Irak weer op uitzending. Dat wist ik, we hadden het er vaak genoeg aan de eettafel over gehad. Hij besloot over te stappen naar de pantserinfanterie, waardoor hij zeker was van een volgende missie. Ik heb hem in die beslissing gesteund, misschien zelfs aangemoedigd. Later bleek dat zijn oude eenheid tóch werd uitgezonden, nota bene in dezelfde periode. En dan gaat het kraken... Was hij maar bij zijn oude club gebleven, ging het door mijn hoofd. Dan was hij wel in Uruzgan geweest, maar niet op die bewuste plek.’

Peter en Inge zagen Dennis voor het laatst op de Generaal Kootkazerne in Garderen bij het afscheid van de Bravo-compagnie van het 45e Pantserinfanteriebataljon. Waar andere ouders zichtbaar worstelden met het idee dat hun kind naar een missiegebied vertrok, leek het voor de Van Uhms een formaliteit. In al die jaren was het gezin gewend geraakt aan het militaire leven en daar hoorde een afscheid zo nu en dan nu eenmaal bij. Maar helemaal zonder emotie was het afscheid toch niet. ‘Let goed op jezelf en doe je best,’ had Peter tegen zijn zoon gezegd en had hem onhandig een knuffel gegeven. Daarna was hij met Inge in de auto gestapt en naar huis gereden. Dennis had zich omgedraaid en niet meer omgekeken. Hij was in gedachten allang bij de missie, bij de tweëndertig mannen die hij de komende maanden moest leiden als pelotonscommandant. Hij wilde laten zien wat hij in zijn mars had, net als zijn vader had gedaan als commandant van een eenheid ruim dertig jaar eerder.

Dennis van Uhm was niet de eerste zoon van een generaal die werd uitgezonden naar een oorlogsgebied en hij zal ook zeker niet de laatste zijn. Meestal roept dat geen vragen op in de Defensieorganisatie en is de enige opmerking die erover gemaakt wordt door zowel vaders als zonen: ‘Géén voorkeursbehandeling.’ Zo ging het ook toen Dennis bijna klaar was met de Koninklijke Militaire Academie en zich had aangemeld bij de Luchtmobiele Brigade waar zijn vader op dat moment de baas van was. Peter waagde er één telefoontje aan naar zijn ondercommandant Frits van Dooren. ‘Frits,’ had hij gezegd, ‘wat doe jij als er iets is met luitenant Jansen? Bel je me dan? Nee? Dan wil ik ook niet dat je me belt als er iets is met tweede luitenant Van Uhm. Hij is mijn zoon en hij komt bij jou in het bataljon, dan weet je het even. Prettige dag verder.’

Dit keer was het anders. Dennis was niet langer de zoon van een brigadegeneraal, maar de zoon van de Commandant der Strijdkrachten, de enige viersterrengeneraal die Nederland heeft. Als de

Hoofdstuk 1 – Dennis

taliban daar lucht van kregen, zou dat een verhoogd risico voor de hele Nederlandse missie met zich mee kunnen brengen. Daarom werd er indringender over gesproken, en met meer mensen. De commandanten ter plaatse wisten dat ze de media beter niet op patrouille konden sturen met het peloton van Dennis. En dat de eerste luitenant als het even kon ook niet met zijn naamlint op moest rondlopen. Enigszins onder de radar, dat was in Afghanistan de beste plek voor Dennis van Uhm.

Hoe lang zou het nieuws van Dennis' dood geheim blijven – een dag, een ochtend? Of zou het eerder een kwestie van uren zijn? Wanneer een militair sneuvelt, gaan in het missiegebied alle communicatielijnen op slot. Mobieltjes hebben geen bereik meer, internet ligt eruit. Allemaal om te voorkomen dat het nieuws op straat ligt voordat de nabestaanden op de hoogte zijn gebracht. In politiek Den Haag is dat een stuk lastiger. Daar laat nieuws zich slecht beteugelen, laat staan nieuws van dit kaliber.

Steeds meer mensen raakten op de hoogte van wat er die nacht in Afghanistan was gebeurd. Oud-minister Eimert van Middelkoop herinnert zich de reactie van de ministerraad toen hij die bij aanvang van de vaste vrijdagochtendvergadering op de hoogte stelde: 'Een schok van ongelof en verslagenheid ging door de Trèveszaal.' Ondertussen werd ook het personeel op het ministerie bijgepraat en draaide de afdeling Communicatie op maximale capaciteit om de vraag te beantwoorden hoe dit nieuws naar buiten moest komen.

Peter en Inge keerden vanuit het officiershotel terug naar zijn werkkamer aan het Plein om zaken te regelen. Volgens een ongeschreven regel is het de Commandant der Strijdkrachten die nieuws over gesneuvelde militairen naar buiten brengt in een persconferentie. En hoewel Peter in eerste instantie vond dat hij zich ook nu aan die regel moest houden, stond Meulman dat niet toe: